

ontdek en beleef 't Gelders Eiland

BAKEN VAN RUST EN RECREATIE

Al meer dan vijftien jaar vormt het toerisme op het Gelders Eiland een belangrijk onderdeel van de gemeenschap. Wat ooit begon als een verborgen parel in de overgang tussen Rijn en Waal, is uitgegroeid tot een prachtige bestemming waar rust, natuur en waterbeleving samenkomen. Wanneer we terugkijken op de afgelopen anderhalf decennium, zien we een indrukwekkende transformatie. Van de vroege plannen van de voormalige gemeente Rijnwaarden tot de huidige integratie binnen de gemeente Zevenaar: het Gelders Eiland heeft zijn eigen, authentieke koers gevaren.

De kracht van ons toerisme zit vooral in de mensen. Vrijwilligers van het Toeristisch Informatiecentrum (TIC) in Tolkamer en ondernemers in de zes dorpen hebben met passie gewerkt aan een kwalitatief aanbod, van rustieke camperplaatsen in Tolkamer en Spijk tot en met een nieuw informatiecentrum op de kade.

Dit boekje viert dan ook niet alleen wat we in 15 jaar hebben bereikt, maar kijkt ook vooruit. We blijven bouwen aan een balans tussen een bruisende zomer en de serene stilte van het rivierenlandschap, zodat het Gelders Eiland ook de komende 15 jaar een baken van rust en recreatie blijft.

Eef Booltink

Voorzitter Toeristisch Informatiecentrum 't Gelders Eiland

welkom op 't Gelders Eiland

Alle vrijwilligers heten u van harte welkom op ons mooie eiland en wensen u een fantastisch verblijf toe.

Midden in de Gelderse Poort ligt aan de rand van Nederland, omgeven door de Rijn en zijn rivierarmen, 't Gelders Eiland. Een oase nog van ruimte en rust. Uiterwaarden teruggegeven aan de natuur, trekpuntjes over de Rijnstrangen, kilometers dijk met karakteristieke dijkhuizen, oeverzwaluwen, beverburchten, ganzentrek, struinpaden en het overal aanwezige water.

Zes dorpen

Op 't Gelders Eiland liggen de 6 dorpen Lobith, Tolkamer, Spijk, Herwen, Aerdt, Pannerden en buurtschap Tuindorp. Deze dorpen ieder met hun eigen geschiedenis, hun eigen karakter en hun eigen verenigingsleven, zijn in 1985 samengesmolten tot één gemeente: Rijnwaarden. Op 1 januari 2018 is Rijnwaarden opgegaan in de Gemeente Zevenaar, nu een gemeente van ruim 10.000 hectare groot en ruim 43.000 inwoners.

De Rijn

Hoeveel water er bij Spijk ons land binnenkomt is erg belangrijk. Het bepaalt de vaardiepte voor de scheepvaart en de beschikbaarheid van water voor landbouw, natuur en drinkwater in een groot deel van ons land. Fietsend of wandelend langs de dijk van Spijk naar Tolkamer voelt en ziet u de kracht van de grootste rivier van Nederland. Bij Pannerden splitst de rivier zich in de Waal naar Nijmegen en het Pannerdensch kanaal (uitmondend in de Nederrijn en

IJssel) naar Arnhem. De fietspont over de rivier van Pannerden naar Millingen aan de Rijn laat u ervaren hoe sterk de rivier is.

't Gelders Eiland

't Gelders Eiland leunt met zijn rug tegen de Eltenberg in Duitsland en ziet uit op de heuvels van Berg en Dal bij Nijmegen. Het vormt met gebieden rond de Rijn richting Nijmegen en Arnhem, de Gelderse Poort. Dit is een uniek natuurontwikkelingsgebied in rivierenland met steeds meer aan de natuur teruggegeven uiterwaarden. Heerlijk om te wandelen, maar ook te struinen met de laarzen aan. Er wordt hard aan dijken en gebieden gewerkt om nog meer gecontroleerde ruimte voor de rivieren te creëren; dit worden de Rijnwaardense Uiterwaarden genoemd. Steeds meer mensen weten 't Gelders Eiland te vinden voor fiets- en wandelvakanties. Daarnaast biedt de unieke recreatieplas de Bijland ruime mogelijkheid voor water- sport- en 'strand'vakantie. En na het watervertier is het heerlijk toeven op de Europakade in Tolkamer met een hapje en een drankje en uitzicht op de voorbij varende schepen op de Rijn.

Recreatie en toerisme

In dit boekje kunt u kennis maken met 't Gelders Eiland, aan de rand van Nederland. De recreatieve en toeristische mogelijkheden zijn in een gebied van rust, ruimte, water en natuur en cultuur samengevat. Een overzicht voor een heerlijke en ook internationale vakantie. Altijd fietst of wandelt u wel ergens de grens over.

INHOUD

VOORWOORD	2
INLEIDING	3
INFORMATIECENTRUM	4
ACTIVITEITEN & VRIENDEN	5
NATUUR	6
NATUURONTWIKKELING	8
BEZIENSWAARDIGHEDEN	10
EILANDERAAN'TWOORD	12
RABATTEN EN GRIENDEN	13
ETEN & DRINKEN	14
DE BIJLAND	16
WANDELROUTES	18
ROMEINSE LIMES	20
FIETSRUTES	22
TEGELFOTO-WANDELING	24
CAMPERPLAATSEN	26
OVERNACHTEN	28
STAD ZEVENAAR	30
OVER DE GRENS	32
VOORZIENINGEN	34
TE DOEN IN DE OMGEVING	36
SCHIPPERSPOORTJE	38
ACTIEF	40
BAKSTEENINDUSTRIE	42
SCHEEPSWERF DE HOOP	43
SPORTIEF	44
VEERDIENST & OV	45
PLATTEGROND	46
BELANGRIJKE NUMMERS	47

onze vrijwilligers staan voor u klaar

Wilt u meer weten over 't Gelders Eiland? Wat er is te zien, te doen en te beleven of waar u lekker kunt eten? Of wilt u meer weten over de bijzondere flora en fauna die er op 't Gelders Eiland te vinden zijn?

De vrijwilligers van het Toeristisch Informatiecentrum (TIC) 't Gelders Eiland staan u enthousiast te woord en helpen u graag verder. Zij wonen al vele jaren in deze prachtige streek waar ze erg trots op zijn en willen dat graag met u delen. Het TIC is een officieel VVV informatiepunt en natuurlijk is er ook een uitgebreid assortiment fiets- wandel- en knooppunktaarten beschikbaar met mooie routes door ons prachtige gebied.

Voor actuele openingstijden:
www.gelderseiland.nl

Ook leuke en lekkere Streekproducten hier verkrijgbaar

Voor originele en smakelijke streekproducten bent u bij het Toeristisch Informatiecentrum 't Gelders Eiland ook aan het goede adres!

Er zijn enkele heerlijke (biologische) producten van kleine producenten uit de directe omgeving verkrijgbaar. En onze met lokale taferelen handbeschilderde koelkastmagneten zijn een sieraad op uw koelkastdeur! Ook bedrukte vingerhoedjes met de afbeelding van de Romeinse Baadster evenals originele sleutelhangers met een Drusus munt zijn te koop.

Een afwisselend assortiment met diverse lekkernijen, gewoon te veel om op te noemen. En ook leuk om cadeau te geven.

Wandel- & fietsroutes, leuke kado's, souvenirs en campertickets

Naast al het lekkers beschikt het TIC ook over een leuke collectie streekboeken met veel informatie en mooie verhalen over onze streek, ansichtkaarten, sticker met de skyline van het Gelders Eiland, leuk voor op de auto of camper en natuurlijk de VVV Cadeaukaarten. Koopt u uw ticket voor onze camperplaatsen in de winkel dan kunt u direct even rondneuzen!

Evenementen en activiteiten

Ons Activiteitenteam verzorgt jaarlijks een tiental activiteiten die meer dan de moeite waard zijn. Verschillende mooie fiets- en wandeltochten zoals Gelderse Poortwandeltocht, Drieverenwandeltocht en de populaire Snertwandeltocht. Maar ook het spectaculaire Ganzenspotten en interessante excursies naar bedrijven in de regio.

Voor een actueel overzicht van de evenementen en activiteiten in onze regio kijkt u op onze website

www.gelderseiland.nl

Ook door andere verenigingen worden er activiteiten georganiseerd op 't Gelders Eiland. De meeste daarvan staan op onze website.

Kijk voor alle activiteiten in de regio de **Liemers** op de website

kijkverderindeliemers.nl

Vrienden van 't Gelders Eiland

De vele vrijwilligers zetten zich met hart en ziel in voor recreatie en toerisme op 't Gelders Eiland. Maar dat kunnen ze niet alleen. Diverse ondernemers dragen ons werk een warm hart toe en zijn daarom 'Vriend van 't Gelders Eiland'. Ze heten u dan ook van harte welkom en u herkent ze aan dit logo.

B&B De Tol
B&B Het Schipperskerkje
B&B Poort van Lobith
B&B Schipperspad
Bakkerij van Bentum
Blij Bezig Recreatie
Camping De Rijnstrangen
Camping Het Gelders Eiland
De Beijlevelds Hofstede
De Nieuwe Grens
DEBA Marine

Fruitkwekerij De Drie
Dorpenpolder
Gastenverblijf Groot Zat
Gemaal Oude Rijn
Jachthaven De Bijland
Kade Tolkamer
Kievits Veerdiensten
Koffie en Zo by Famke
LiemersXperience
Melkveehouderij Tiecken
Ohlen Tweewielers

Paardenstalling Lamers
Recreatiepark De Bijland
Rederij Witjes
Vakantiehuis Gemaal Oude Rijn
Vandersanden
WBS Rijnwaarden
WoonID
Zuivelboerderij Hof zum Walde

fascinerende natuur op 't Gelders Eiland

In de streek waar de Rijn zich vertakt in Waal, Nederrijn en IJssel ligt het gebied 'De Gelderse Poort'. Letterlijk een poort tussen de stuwwallen met Nijmegen en Kleef aan de ene kant en Montferland aan de andere zijde. Het alom aanwezige water speelt een belangrijke rol in de Gelderse Poort. Het is een prachtig waterrijk gebied met een ruige natuur en rijke flora en fauna waar het heerlijk struinen, wandelen, fietsen, zwemmen, kamperen en varen is.

Flora en fauna

De Gelderse Poort is een dynamisch rivierlandschap van 20.000 hectare, waar rietmoerassen en ooibossen het decor vormen voor bijzondere bewoners. In de winter kleuren de uiterwaarden grijs door duizenden ganzen uit het hoge noorden. Wie goed kijkt, ziet ook de sporen van de bever, die hier inmiddels weer volop aanwezig is.

Natuurlijke grazers

Om het landschap open te houden, kom je overal grote grazers tegen. Exmoorpony's, Schotse Hooglanders en Galloways struinen vrij rond. Bij recreatieplas de Bijland tref je zelfs de vriendelijke witte Blonde d'Aquitaines. Zij zorgen voor

natuurlijke paden en een gevarieerde begroeiing, perfect voor wie houdt van dwalen door de natuur.

Vispassage Oude Rijn

Niet alleen boven water is er beweging. Bij de Ossenwaard in Herwen bevindt zich een innovatieve vispassage in de Oude Rijn. Deze 'vistrap' stelt trekvisen zoals de winde en de barbeel in staat om barrières te passeren en hun paaigebieden te bereiken. Het is een cruciale schakel in het herstel van de onderwaternatuur en de vismigratie in de regio.

De 'waarden'

De invloed van de rivier is overal merkbaar. In de regio komen steeds meer fiets- en wandelpaden, waardoor het een zeer mooi gebied is om te fietsen en wandelen. 't Gelders Eiland maakt daar een belangrijk deel van uit met zijn 'waarden': de Geuzenwaard, de Ossenwaard, Lobberdensche Waard, de Geitenwaard en de Rijnstrangen. De Oude Rijn en de Oude Waal omvatten letterlijk de zes dorpen van het eiland. Voor overzicht van deze waarden zie kaartje hiernaast.

Toeristische Overstap Punten (TOP)

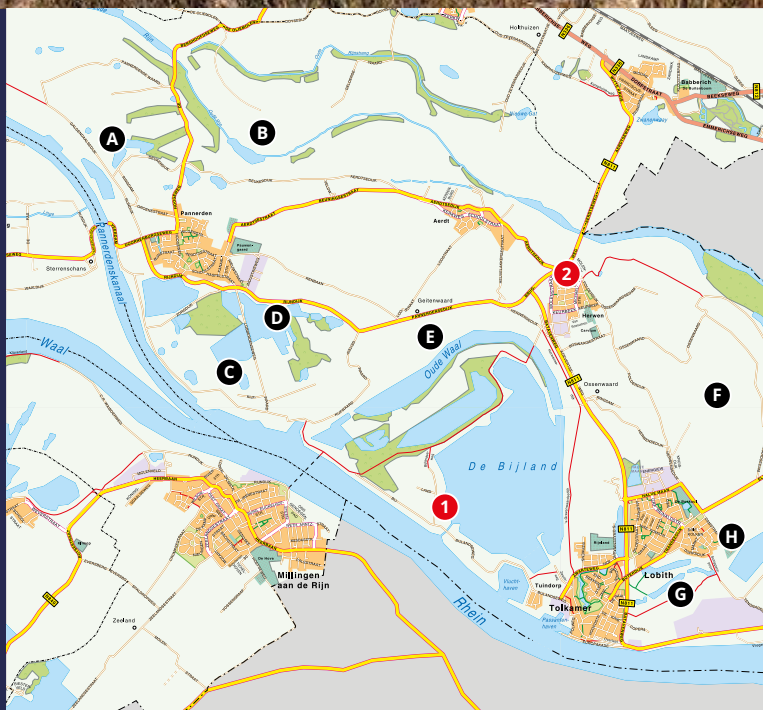
In de Achterhoek en Liemers zijn op circa 40 plaatsen de startpunten van gemarkeerde routes markant vormgegeven. Ze zijn te herkennen aan de circa 4 meter hoge gazen kegel met keien erin.

De gedachte is even simpel als uitgekend: u komt aan met een vervoermiddel en stapt over op een ander middel van voortbewegen, bijv. te voet, op de fiets of op de skeelers.

Op 't Gelders Eiland zijn twee Toeristische Overstap Punten.

1 TOP de Bijland, Tolkamer: bij parkeerplaats van het recreatiegebied De Bijland.

2 TOP Huis Aerdt, Herwen: bij bushalte naast rotonde aan achterzijde van Huis Aerdt.

A PANNERDENSE WAARD
B GELDERSE WAARD
C KIJFWAARD
D LOBBERDENSE WAARD

E GEITENWAARD
F OSSENWAARD
G GEUZENWAARD
H TENGNAGELWAARD

riviergebonden **natuurontwikkeling**

Zand- en kleiputten

Het open landschap van het Gelders Eiland is van oudsher omgeven door water. Wanneer u een bezoek wilt brengen aan dit mooie stukje Nederland, moet u altijd eerst over water. Veerponten en bruggen zorgen ervoor dat deze streek bereikbaar is. Op het 'eiland' vindt u vele waterpartijen, ontstaan door dijkdoorbraken maar ook door klei-, zand-, en grindwinning.

In de Lobberdense Waard, ten zuiden van Pannerden, wordt hard gewerkt aan een prachtig project waar natuur, veiligheid en recreatie samenkomen! Hier worden zand en grind gewonnen, maar vooral ontstaat er nieuwe riviergebonden natuur. Dit zorgt voor meer ruimte voor de rivier bij hoogwater én voor een gevarieerd landschap vol leven. Straks kunnen bezoekers er heerlijk wandelen, fietsen, vissen en zwemmen. De uiterwaard zal duurzaam worden beheerd en opengesteld voor het publiek. Een schitterend voorbeeld van hoe natuurontwikkeling en ontspanning hand in hand gaan aan de oevers van de Rijn!

WWW.LOBBERDENSEWAARD.NL

Carvium Novum

Carvium Novum, een 65 hectare groot gebied tussen Lobith en Elten, is getransformeerd van agrarisch terrein naar een prachtig vrij toegankelijk natuur- en recreatiegebied! Waar ooit grind en zand uit de Rijn lagen, verrijst nu een landschap vol avontuurlijke plannen.

Dankzij Stichting Carvium Novum ontstaat hier samen met bewoners een vrij toegankelijk paradijs met bloemrijke velden, rietmoeras, vogeleilanden en zelfs een voedselbos. Natuur, recreatie en educatie gaan hier hand in hand. Ontgronden is slechts het begin; het echte doel is een prachtig landschap waar bewoners en toeristen samen met de natuur floreren.

WWW.CARVIUMNOVUM.NL

Dansende Rivier

Wist u al dat de Rijn bij Spijk ons land binnenkomt en niet bij Lobith? En dat er gemiddeld zo'n 600 schepen dagelijks de Rijn bevaren en er per seconde gemiddeld 2200 m³ water door deze rivier stroomt, evenveel als 10 tennisbanen die 1 meter onder water staan?

De Rijn vindt zijn oorsprong in het bergachtige Graubünden op 1602 meter hoogte in de Zwitserse Alpen en is met zijn 1233 km lengte één van de langste rivieren van Europa. De rivier vervolgt al kronkelend zijn weg westwaarts richting Katwijk aan Zee en stroomt uiteindelijk via het Uitwateringskanaal in de Noordzee.

Prominent op de Europakade in Tolkamer vindt u een prachtig gedetailleerde maquette van 6 meter lang waarop een deel van de loop van de Rijn te bewonderen is. Op het bijbehorende bord vindt u naast bovenstaande leuke weetjes nog veel meer interessante informatie over de tolheffing, scheepvaart, overnachtingshavens, pannerdense kop, gelderse poort en steenfabrieken. Allemaal hebben ze een directe link met deze dansende rivier.

geef je ogen de kost op 't Gelders Eiland

De zes kerkdorpen op 't eiland hebben ieder zo hun eigen verrassende plekjes. Van eeuwenoude indrukwekkende monumenten tot kleine bijna verborgen schatten, ze vertellen u allemaal een stukje van de geschiedenis van dit bijzondere gebied. Fiets en wandel over 't eiland en ervaar zelf de vele markante bezienswaardigheden.

Lobith

Op de Markt staat een monumentaal **zaalkerkje** uit 1660. De even oude klokken hangen in een opvallend zeszijdig koepeltorentje. Het kerkje bezit een zeldzaam tweeklaviers kabinetorgel uit ca. 1790.

Ook de **Tolhuys Coornmolen** is al eeuwen een opvallende verschijning in het landschap. In 1888 werd de huidige molen gebouwd ter vervanging van de afgebrande houten beltmolen die dateerde uit de 17e eeuw. Op 18 juli 1930 vloog de huidige molen in brand. De brandweer, in het bezit van een autospuut van 100 jaar (!) oud bleek niet in staat hem te redden. De molen werd zodanig hersteld dat alleen aandrijving met motorkracht mogelijk was, de windaandrijving werd niet hersteld.

De Stichting Vrienden van de Lobithse Molen werd in 1987 opgericht waarna de molen in 1995 werd voorzien van een nieuwe kap, wiekenkruis en gangwerk. Vrijwillige molenaars stellen de molen wekelijks in bedrijf. Elke woensdag en zaterdag draaien de wieken en kan de molen bezocht worden voor een rondleiding of het kopen van meelproducten.

Tolkamer

Neem tijdens uw wandeling of fietstocht een welverdiend rustmoment op de **Tribune** aan de Europakade. Hier ziet u grote en kleine schepen over de Rijn voorbij komen, een schouwspel dat nooit verveelt.

En bent u nieuwsgierig naar de waterstand? Op het **meetstation** is in grote rode cijfers de actuele waterstand te lezen.

Aerd

De Hervormde Kerk in Aerd is de oudste van het eiland. Tegenwoordig is dit historische rijksmonument een sfeervol podium voor kunstexposities en intieme concerten, georganiseerd door Kunstkring het Gelders Eiland. Een unieke plek waar historie en cultuur prachtig samenkomen.

De **Heemkundekring Rijnwaarden** onderzoekt, archiveert en bewaart de geschiedenis van 't Gelders Eiland en stimuleert activiteiten rond het lokale culturele erfgoed. Elke dinsdag vanaf 19.00u vrij toegang in het Dijkmagazijn.

REGEELWERK

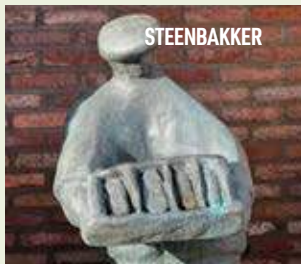
Herwen

Aan de rand van Herwen staat het 18e eeuwse **kasteel Huis Aerdt**. Het is helaas nog niet geopend voor publiek maar het biedt wel een mooi decor voor een rustpauze. Hier vindt u ook een grote gestileerde vogel, die zich rustig klapwiekend van zijn sokkel verheft. Deze vrije vogel met de naam '**hoge vlucht**' is ter viering van 50 jaar bevrijding gemaakt door Marga Brey.

DUTCH WAVE TUINONTWERP

Met de natuur als inspiratiebron ontwerpt **Jelle Grintjes** tuinen die jaarrond bijzonder zijn. De 5000 m² grote landschapstuin is samengesteld uit bijna 20.000 vaste planten en grassen met hierin ruim 50.000 bloembollen. Deze **showtuin** aan de Polderdijk 61 in Herwen is van mei t/m sep elke vrijdag en zaterdag gratis te bezoeken van 10-16u.

Spijk

Zodra u over de Spijksedijk fietst of wandelt, valt hij direct in het oog: het '**kraantje**' aan de Rijn. Deze 'electrische wagentraaikraan', die toebehoorde aan de NV Hollands-Duitse Steenfabriek in Spijk dateert uit 1928 en is destijds voor 14.200 gulden gebouwd om schepen te laden met gebakken stenen en voor de aanvoer van zand en steenkool. Ernaast stond een bronzen beeld van een **steenovenwerker**. Stond, want enkele jaren geleden werd het gestolen. Een kleinere replica is nu te vinden in het centrum van het dorp als hommage aan de arbeiders die hun brood in de steenindustrie hebben verdiend.

Pannerden

Een picknickplaats aan de Deukerdijk biedt prachtig zicht over de akkers en Het **Gemaal Oude Rijn**. Het is niet meer in werking sinds 1970. Toch wilden het Waterschap Rijn en IJssel en destijds gemeente Rijnwaarden het monument uit 1884 in ere houden en werd het gerestaureerd. De uitwateringssluis wordt ook wel het 'gemaal Bach' genoemd, naar de familie die het generaties lang heeft beheerd. Iets verderop aan de Rijndijk springt het indrukwekkende **regelwerk** in het oog. Rijkswaterstaat bouwde in 2014 deze betonnen constructie van 175 meter breed met staanders van 5 meter hoog. Tussen de betonnen staanders kunnen betonnen balken worden geplaatst van 1 bij 5 meter. Door met een kraan meer of minder betonnen balken te plaatsen, wordt de hoeveelheid water die bij hoogwater er doorheen kan stromen, gereguleerd. Op deze wijze kan de vaste afvoerverdeling (2/3 Waal, 1/3 Pannerdens Kanaal) tussen de riviertakken beter gestuurd worden.

eilander aan 't woord verhaal in dialect

Henk vertelt graag in dialect over 't Gelders Eiland. Kunt u het niet helemaal volgen? Lees dan de 'vertaling' op onze website.

GELDERSEILAND.NL/GREEP

De kromme greep

Een greep is een riek, maar dan meh vier tande. Mien vaoder had een "kromme greep". Daorbi-j waren de tande gebaoge, net as bi-j een haerk. De kromme greep werd gebruik um de grovve kluute op het land fien te haerke en/of kepot te slaon.

Ik haerkte vur mien vaoder wel 's het stukske land achter ons huus. Dat dee ik liever meh de kromme greep dan meh de haerk. A'k klaor was, ruumde ik de kromme greep nooit op, mar "flaerde" 'm örges ien de schuur neer. Mien vaoder legde de kromme greep daornao altied netjes op de goeie plek en zei dan steevast: "Dah brek ow nog een keer vie:s op, menneke!" Ik doch dah dah nie zu'n vaort zou lope. Mar.... hi-j kreeg gelijk.

Op een dag ha'k wer op het land gewaerk. Het lag d'r picobello bi-j. Mien vaoder zou d'r wel bli-j meh zien. Alle grovve kluute, ha'k fien gehaerk en geslage en as een bli-je boer ha'k nor het stukske land staon kie:ke. Mien vaoder kon d'r wer van alles op paote en zaeje. De kromme greep ha'k, zoas altied, wer 's achteloos ien de schuur gegoooid. Den zou mien vaoder wel wer netjes ien het rek legge en anders dee ik dah maerge eiges wel een keer.

's Aoves wou mien moe:der eierkaole op het vuur gooie, mar de kaolekit was laeg. Mien vaoder vroeg mien um de kaolekit ekkes te vulle ien de schuur. Op de sòk (nog zu'n rare gewoonte van mien) liep ik ien het duuster nor de schuur, waar de kaolekis ston.

Ik hah nauweleks een stap ien de schuur gezet of ik treajde meh mien voe:t ien de umhoogstaonde tande van de kromme greep. Een zu'n tand ging hos dwars door mien voe:t. Aon de onderkant d'r een flink end ien. Vurzichtig trok ik mien voe:t van de tand af en hinkte het huis in. Ik hiel mien natuurlek groot, mar kon wel blaere van de pien. Mar dah plezier wilde ik mien vaoder nie doe:n. Toen'k de voe:t vol bloe:d aon mien vaoder lie zien, verscheen d'r een gemene grijs op zien gezich, zo van: ik het ow dukzat gewaorschuid, menneke! Natuurlek was hi-j daornao heel bezurg, draejde een flink verband um de voe:t en stuurde mien d'n andere dag nor de huusarts. En ik.....ik heh vanaf die tied de kromme greep altied netjes opgeruimd.

Henk van Aalten

historische bosbouw rabatten en grienden

Wist u dat?

Wilgentenen: Uit grienden werden vroeger wilgentenen geoogst voor manden en zinkstukken voor dijken.

Biodiversiteit: In de vochtige rabatten groeien nu zeldzame planten zoals de slanke sleutelbloem en verschillende soorten varens.

Beverbeheer: De bever houdt de wilgen tegenwoordig 'natuurlijk' kort, precies zoals de griendwerker dat vroeger met de hand deed!

Rabatten

Wie door de natuur rond Zevenaar wandelt, ziet ze nog liggen: rabatten. Deze langwerpige ophogingen tussen greppels werden al in de 18e eeuw gebruikt om drassige grond geschikt te maken voor bosbouw. De greppels zorgden voor ontwatering, terwijl de bomen op de droge stroken konden groeien. In de jaren '30 werden veel van deze rabatten aangelegd als werkverschaffingsproject. Prachtige voorbeelden hiervan vind je nog bij de Kerkweg, de Ooysedijk en de Geldersewaard.

Grienden

Naast rabatten kende de regio veel grienden: vochtige, vaak buitendijkse stukken land voor de teelt van wilgenhakhout. Tot 1960 was dit een bloeiende industrie, maar daarna kregen veel grienden de status van natuurgebied. Tegenwoordig vervult de bever hier een glansrol; door hun knaagwerk zorgen zij voor een natuurlijk beheer van het wilgenlandschap. Zo vormen deze oude technieken nu het fundament voor een gevarieerd natuurgebied waar historie en biodiversiteit hand in hand gaan.

gezellig eten & drinken

KADETOLKAMER

WWW.HETGEMAALOUDERIJN.NL

DEUKERDIJK 42, PANNERDEN

1 - GEMAAL OUDE RIJN

Gemaal Oude Rijn is een stoomgemaal uit 1884, gelegen in de zogenaamde Drie Dorpenpolder. Het is een plek waar geschiedenis, natuur en ontspanning samenkomen in de prachtige omgeving van het stroomgebied van de Oude Rijn. Staan de grote deuren aan de dijkkant van het gemaal open, dan ben je van harte welkom om een kijkje te nemen in het gemaal. Op die dagen vind je ook een gezellig terras in het gras voor het gemaal. Geniet van een rustmomentje met wat lekkers erbij.

06-53388496 / MARLEEN@HETGEMAALOUDERIJN.NL

2 - KADETOLKAMER

Zowel in de winter als in de zomer is iedereen van harte welkom bij Kade Tolkamer! Je vindt hier veel gezelligheid aan de Rijn, er is altijd wel wat te beleven, met een goed glas wijn, bier of fris! Ook het adres voor feestjes en partijen. We zijn het hele jaar door elke dag geopend (verwarmd terras) en u bent vanaf 10 uur welkom voor een lekker hapje en drankje.

0316-547229 / INFO@KADETOLKAMER.NL

WWW.KADETOLKAMER.NL

EUROPAKADE 7, TOLKAMER

WWW.DERIJNSTRANGEN.NL

BEUNINGSESTRAAT 4, AERDT

10 - DE RIJNSTRANGEN CAMPING & APPARTEMENTEN

De kleinschalige camping De Rijnstrangen ligt midden in de prachtige 'Gelderse Poort' regio en aan het water- en natuurrijke gebied 'De Rijnstrangen' dat u wandelend fraai kunt verkennen. Rondom het natuurgebied zijn kronkelende dijkjes voor prachtige fietstochten. De camping heeft een rustig, landelijk karakter en ongeveer 30 kampeerplaatsen. Comfortabel, brandschoon en vloerverwarmd sanitair en vele andere voorzieningen. Wij hopen u graag van harte welkom op onze camping!

06-12559464 / INFO@DERIJNSTRANGEN.NL

WWW.KOFFIEENZOBYFAMKE.COM

ELTENSEWEG 9, LOBITH

32 - KOFFIE EN ZO BY FAMKE

Genieten van een lekker kopje koffie met een gebakje? Of ga je toch voor een heerlijk Italiaans schepijsje? We hopen je snel te zien bij Koffie en Zo by Famke aan de Eltenseweg 9 in Lobith.

06-16216072 / BYFAMKE@OUTLOOK.COM

9 - CAMPING HET GELDERS EILAND

Een kleinschalige camping met +/- 30 ruime plaatsen, waar u heerlijk kunt relaxen bij de aangelegde vijver met zwemgedeelte of met een goed boek wegdromen in de fruitbongerd. Voor campers zijn er speciale plaatsen met voorzieningen. Gelegen in het prachtige gebied De Geldersche Poort met diverse fiets- en wandelroutes waar u via trekpontjes door de Rijnstrangen het prachtige natuurgebied van Het Gelders Eiland kan verkennen.

06-24281888 / INFO@CAMPINGHETGELDERSEILAND.NL

WWW.CAMPINGHETGELDERSEILAND.NL

LOOSTRAAT 18B, AERDT

36 - WOON ID

Bij ons staan kwaliteit, vakmanschap en persoonlijk advies centraal. Wij helpen bij het realiseren van uw ideale interieur, van product tot complete woninginrichting. We denken altijd mee met uw wensen en stijl en bieden o.a.: PVC, laminaat en tapijt / Gordijnen en raamdecoratie op maat / Traprenovatie en zonwering / Deskundig advies en professionele montage. Met 26 jaar ervaring zorgen wij voor een perfect eindresultaat en volledige ontzorging – van advies tot oplevering.

06-51447008 / INFO@BRUNSAADVIES.NL

WWW.WOONIDEE.INFO

ENERGIEWEG 8, LOBITH

recreatieplas de Bijland

BIJLAND 2A, TOLKAMER

7 - RECREATIEPARK DE BIJLAND

Genieten van rust, vrijheid en natuur aan het water. Temidden van het idyllische gebied van de Gelderse Poort, ideaal voor wandelen en fietstochten, ligt ons recreatiepark in het watersportgebied De Bijland. Hier kunnen alle mogelijke watersporten, zoals speedbootvaren, waterskiën, zeilen, surfen, zwemmen en vissen tegelijkertijd en naast elkaar beoefend worden. Voor ons recreatiepark ligt een zandstrand met ligweiden, tevens vindt u daar een jollenstrand.

0316-541596 / CORNI99@KPNMAIL.NL

8 - JACHTHAVEN DE BIJLAND

Bezoek onze Jachthaven voor ligplaats voor uw boot of overnachting als passant. Ook voor reparaties en onderhoud kunt u bij ons terecht. Onze speedbootbaan is geopend van 15 April tot 15 Oktober van 9.00 tot 18.00 uur. Ook beschikt de jachthaven over 20 camperplaatsen.

06-83416978 / INFO@DEBIJLAND.EU

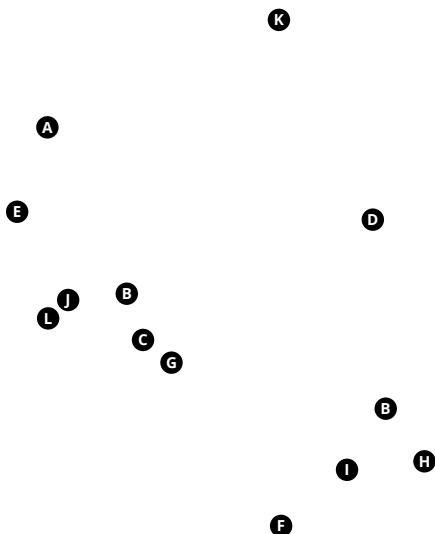

WWW.JACHTHAVENDEBIJLAND.NL

ZWARTEWEG 2, TOLKAMER

Colofon

- A** Jollenstrand
- B** Trailerhelling
- C** Tankschip
- D** Speedbootbaan
- E** Recreatiepark de Bijland
- F** Jachthaven de Bijland
- G** Groepskampeerterrein
- H** Camperplaatsen
- I** Watersportvereniging de Bijland
- J** Klimobject Piratenschip
- K** De Romeinse Baadster
- L** Frietzaak De Bijland

De Bijland

Recreatieplas de Bijland is ontstaan in 1926 toen hier de eerste grootschalige zandwinning van Nederland plaatsvond. De plas staat in open verbinding met de rivier de Rijn. Het totaaloppervlak is circa 300 hectare, waarvan 220 ha open water. Deze plas is in het voorjaar 2014 in het bezit gekomen van Recreatiepark de Bijland BV. Het is een prachtig natuurgebied met veel mogelijkheden voor watersport: zeilen, surfen en een speedbootbaan voor snelvaarders en waterskiërs. Ook is er volop gelegenheid voor dagrecreatie met een zandstrand, speelweide en sport- en speelvoorzieningen. U kunt er uitgebreid wandelen, zwemmen en (water)fietsen.

De Romeinse Baadster

Op een van de strandjes langs de plas vindt u een bijzonder kunstwerk van wel 10 meter hoog: de Romeinse Baadster. Ze is gemaakt van cortenstaal en gebaseerd op de klassieke Romeinse beelden van waternimfen. Hoeveel u van het kunstwerk kunt zien, hangt af van de waterstand; in de zomer met laag water staat ze op de oever en als het water stijgt in het najaar en winter zal ze een steeds dieper bad nemen. Zo gaat het kunstwerk een interactie aan met de omgeving en de mensen van nu, maar verbeeldt het ook de verhalen van de rivier, de mens en het landschap uit de geschiedenis.

lekker aan de wandel op 't Gelders Eiland

De rijke natuurlijke omgeving op 't Gelders Eiland nodigt uit om per voet verkend te worden. Er zijn dan ook vele prachtige wandelroutes uitgezet, waarvan een groot deel als struin- en klompenpad over smalle onverharde paden dwars door het (boeren)land.

Onderstaande routes zijn met bordjes uitgezet, maar met een routebeschrijving leert u leuke wetenswaardigheden over de omgeving. Van de meeste routes heeft het TIC een routebeschrijving.

BEWEGWIJZERDE WANDEL- EN STRUINROUTES

Klompenpad Rijnstrangen

Lengte: ongeveer 14 km

Gebied: verrassende route door de uiterwaarden tussen Aerdt en Oud Zevenaer. Routekaart is verkrijgbaar in het TIC en te downloaden op www.klompenpaden.nl

Klompenpad Rijnweidepad

Start: Centrum Spijk

Lengte: 11 km

Gebied: Spijk, Lobith, Tolkamer. Cultuurhistorisch klompenpad. Routekaart is verkrijgbaar in het TIC en te downloaden op www.klompenpaden.nl

Struinpad 'de Wild'

Lengte: 2,5 km

Gebied: Grensgebied langs het riviertje de Wild. Struinpad tussen Eltenseweg en Spyker Weg met fantastisch uitzicht op de Eltenberg. Wandeling sluit aan op het klompenpad Rijnweidepad. www.landschaprijnwaarden.nl

Klompenpad Pannerdensch Waardpad

Start: Parkeerplaats naast Veerдам 3 of Deukerdijk 42 Pannerden

Lengte: 12 km

Gebied: In de Groene Rivier, over oude dijken en schouwpaden. Route bij het TIC en op www.klompenpaden.nl

APP TIP!

LAW

LAW 9-2 Pieterpad

Lengte: 492 km

Gebied: Hoch-Elten, Millingen a/d Rijn, Spijk en Tolkamer. De totale route van het Pieterpad loopt van Pieterburen en de Sint-Pietersberg bij Maastricht. Dit langeafstandswandelpad bestaat meer dan 25 jaar en is het meest populaire LAW van Nederland.

Wandelen door de Liemers en rond Zevenaar

In de Liemers en rond Zevenaar ligt een wandelnetwerk van wel 230 kilometer, te herkennen aan de duidelijke bewegwijzering. Routes en keuzepunten brengen u op de mooiste plekken van het gebied. Er zijn 12 startpunten, verdeeld over de gemeente. De wandelpaden zijn bewegwijzerd met uniforme routepalen- en borden. Via de bij het TIC te verkrijgen wandelnetwerkkarta of via visitarnhem.com/wandelrouteplanner is de route te plannen.

BESCHREVEN WANDELROUTES

De klompenpaden app

Wandelen over boerenland en landgoederen op de mooiste plekken. Geniet van de rust en ontdek met deze app de verhalen van de streek via filmpjes, geluidsfragmenten en historische documenten. Download de gratis app!

Het Toeristisch Informatiecentrum heeft ook diverse mooie wandelroutes samengesteld met leuke achtergrondinformatie over de omgeving waar u doorheen loopt.

Wandelen rondom de Bijland Drie Veren Wandeltocht

Lengte: 10 km

Gebied: Recreatieplas de Bijland. Een leuke leerzame wandelroute; tijdens de wandeling wordt u opmerkzaam gemaakt op diverse markante punten in het landschap.

Lengte: 10, 20, 30 of 40 km

Gebied: 't Gelders Eiland wordt aan alle kanten omsloten door water. Lange tijd was het eiland alleen per veer bereikbaar. Met deze prachtige wandeltocht gaat u een beetje terug in de tijd en maakt u 3x een leuke oversteek met telkens een andere veerboot (seizoensgebonden). De routebeschrijving is te koop bij het TIC.

Tolkamer wandeling

Lengte: 4 km

Gebied: Tolkamer en Tuindorp. Stadswandeling door Tolkamer en Tuindorp met interessante achtergrondinformatie over het verleden toen de schippers hier nog goederen moesten inkleren.

Gelderse Poort Wandeltocht

Lengte: 5, 10, 15, 25 of 40 km

Gebied: 't Gelders Eiland maakt onderdeel uit van Nationaal Landschap de Gelderse Poort dat buitengewoon rijk is aan unieke flora en fauna. Deze mooie wandeltocht voert u door de mooiste plekjes van de Gelderse Poort. De routebeschrijving is te koop bij het TIC.

foto: Guido Witjes

cultureel erfgoed

Romeinse Limes

De Romeinen en Drusus zetten 't Gelders Eiland op de kaart

Tweeduizend jaar geleden liep de grens van het reusachtige Romeinse rijk dwars door de Lage Landen. De Rijn, die van Xanten via Utrecht en Alphen aan den Rijn naar Katwijk stroomde, vormde de Limes (spreek uit 'lie-mes'), zoals het Latijnse woord voor grens luidt.

UNESCO Werelderfgoed

De Romeinen bouwden er wachtposten, forten en legerplaatsen. Ook legden zij wegen, kanalen en havens aan. In het grensgebied ontstonden dorpen waar ambachtslieden, handelaren en gezinnen van soldaten woonden. De waardevolle archeologische resten die van die Romeinse aanwezigheid in de bodem bewaard bleven, vormen samen het grootste archeologische monument van Nederland. Dit monument, de Neder-Germaanse Limes, kreeg op 27 juli 2021 de status van UNESCO Werelderfgoed.

Meer informatie over de Romeinse tijd vindt u op:

gelderseilandverhaalt.nl
digitaal museumspijk.nl
liemerskunstwerk.nl
romeinen.nl

GRATIS

FIETS TIP!

Ook voeren verschillende fiets- en wandelroutes (verkrijgbaar in het TIC) u langs de bijzondere plekken op 't Gelders Eiland, zoals de redoutes en de grafsteen van Marcus Mallius. Echte aanraders!

Marcus Mallius

Toen in 1938 recreatieplas de Bijland werd uitgegraven om zand en grind te winnen zijn daar heel veel resten uit de Romeinse tijd gevonden. Eén van de bekendste Romeinse vondsten (van Nederland!) was een grote grafsteen waarop de naam van een soldaat staat vermeld, Marcus Mallius. Mede door de inscriptie: 'begraven te Carvio ad molem' weten we de naam van het Romeinse fort of Castellum 'Herwen aan de dam' én de locatie van de Drususdam.

Zien en beleven

Er is nog zoveel meer te zien en te beleven over het Romeinse Rijk. Breng een bezoek aan het **Liemers Museum in Zevenaar**, waar u een mooie collectie objecten vindt. Of waan uzelf een echte Romein in het **Archeologisch Park in Xanten (D)**, waar een heuse Romeinse stad onder uw voeten ligt!

Drususdam

Bij de Bijland heeft ook een grootschalig watermanagementproject avant la lettre plaatsgevonden. De Romeinse generaal Drusus zorgde voor een betere doorstroming van de Rijn en de Waal met de bouw van een dam. Omdat er nog heel veel resten op de bodem van de plas liggen wordt het ook wel één van de spannendste limeslocaties van Nederland genoemd.

Castellum

Het fort heeft ongeveer gestaan op de plek van het eilandje midden in de Bijland. Om vast te stellen dat hier een Romeinse legerplaats heeft gelegen is er in 2018 archeologisch onderzoek uitgevoerd op een nabijgelegen akker in Herwen. Er zijn toen scherven van kruiken, zilveren munten en een scharnierstuk van een harnas gevonden. Maar ook een zichtbaar handgegraven greppel, die in verband gebracht kan worden met het Castellum in de Bijland en dus Romeinse activiteiten bevestigen.

Herwen-Hemeling

Herwen is nu maar een klein dorp, maar in de Romeinse tijd was het vermoedelijk een grote trekpleister. Dit blijkt uit recente archeologische opgravingen die ruim 80.000 vondsten heeft opgeleverd van complete wijlaltaren, godenbeelden tot kostbare sieraden! Het ontdekte tempelcomplex bevindt zich precies op de limes, de voormalige noordelijke grens van het Romeinse Rijk. De vondst, die relatief goed bewaard is gebleven, is uniek voor Nederland.

OPGRAVING HERWEN-HEMELING
fotografie: Wil Kuijpers

met de fiets op pad door 't Gelders Eiland

Op 't Gelders Eiland kunt u naar hartenlust fietsen. Over stille kronkeldijkjes dwars door de prachtige wilde uiterwaarden, langs oude Rijn- en Waalstrangen. Er zijn kant-en-klare routes, maar u kunt er natuurlijk ook zelf één uitstippelen met behulp van het knooppuntennetwerk.

Het fietsknooppuntennetwerk is een eenvoudig systeem waarmee u zelf eindeloos routes kunt maken. Via genummerde borden fietst u van knooppunt naar knooppunt waarbij u zelf de lengte en route kunt bepalen. De fietsknooppuntenkaart van de 'Stadsregio Arnhem Nijmegen' is verkrijgbaar in het TIC. Op de websites www.fietsknoop.nl/planner of www.vvvdliemers.nl kunt uw route zelf uitzetten.

FIETSEN MET KNOOPPUNTEN

Minimap de Liemers

Een compact boekje met 5 gratis fietsknooppunten routes in de Liemers.

Het Blauwe Goud

Routes langs de steenfabrieken. In dit handzame boekje vindt u 2 fietsroutes (46 en 47 km) door het land van Maas en Waal en worden er tal van dijkgeheimen onthuld. Onderweg komt u niet alleen langs dijkmagazijnen, maar ziet u kastelen, ruïnes, steenfabrieken, molens en zelfs nog een stoomgemaal.

Kasteel Huis Bergh

Langs de uiterwaarden van 't Gelders Eiland, door de bossen van Montferland en terug langs de Rijn. Tip: de route voert langs het eeuwenoude kasteel Huis Bergh in 's-Heerenberg. www.huisbergh.nl

LET OP!

Enkele routes lopen ook deels door Duitsland. Ook daar worden fietsknooppunten gebruikt. De knooppuntbordjes zijn daar echter rood met witte letters (in Nederland zijn deze wit met groene letters).

OPLAAD TIP!

Oplaadpunten voor de fiets

Op 't Gelders Eiland zijn er bij de diverse Campings, B&B's en horecagelegenheden oplaadpunten waar u de accu van uw fiets kunt opladen. Zo kunt u o.a. terecht bij:

Taveerne de Bijland

Tolstraat 10, 6916 BC Tolkamer

Kade 7

Europakade 7, 6916 DK Tolkamer

BESCHREVEN FIETSROUTES

Het Toeristisch Informatiecentrum heeft zelf ook diverse routes uitgegeven met leuke achtergrondinformatie over de omgeving. Met deze beschreven fietsroutes komt u op en langs mooie plekjes waar u met de knooppuntroutes niet (zo snel) komt. Echte aanraders dus.

Lommerrijk de Liemers

Lengte: 20 of 30 km

Gebied: een fietstocht via knooppunten door de Liemers en het aangrenzende Duitsland.

Langs de Redoutes

Lengte: 14, 16 of 18 km

Gebied: via knooppunten langs de 4 redoutes en andere interessante plekken met wetenswaardigheden.

Ontdek de Spannende Geschiedenis op 't Gelders Eiland

't Gelders Eiland kent een rijke geschiedenis die zijn sporen in het landschap heeft achter gelaten. Via de locaties over de Spannende Geschiedenis op 't Gelders Eiland wordt u meegenomen op een reis door die geschiedenis. Op iedere locatie staat een informatiepaneel met daarop een QR code waarmee u de geschiedenis kunt bekijken en beluisteren. Op 't Gelders Eiland zijn een 5 tal locaties waar u kennis kunt maken met deze geschiedenis:

- ① Tolkamer - De Spijkse overlaat
Waterbeheersing in de Liemers
- ② Tolkamer - Voormalig Douanekantoor
Tolheffing door de eeuwen heen
- ③ Lobith - Eltenseweg t.h.v. brug
De glorieuze overtocht van Lodewijk XIV
- ④ Herwen - Puttmanskrib
Romeinse soldaat Marcus Mallius
- ⑤ Herwen - Huis Aerdts
Aanleg van het Bijlandsch kanaal

Kijk voor meer informatie in de folders in het TIC in Tolkamer en op

www.spannendegeschiedenis.nl

historie van Tolkamer tegelfoto-wandelroute

Stap in het verleden

Wandelen door Tolkamer voelt vanaf nu als een reis door de tijd. In het hart van het centrum liggen elf bijzondere fototegels verzonken in het wegdek. Deze unieke beelden vormen het sluitstuk van de centrumvernieuwing in 2025 en laten je precies op de plek waar je staat zien hoe de straat er honderd jaar geleden uitzag.

Stel je voor: je kijkt naar de moderne kade, maar onder je voeten zie je de bedrijvigheid van de oude haven uit 1925. Dankzij de samenwerking tussen de Heemkundekring Rijnwaarden, het Bewonersplatform en de gemeente Zevenaar komt de historie hier echt tot leven.

Hoe werkt het?

- **Kijken & Vergelijken:** Bewonder de historische foto op de betonnen tegel.
- **Verdiepen:** Scan de QR-code op de tegel voor het boeiende verhaal achter de foto.
- **Wandelen:** Volg de speciaal uitgezette route om geen enkel historisch doorkijkje te missen.

Korte routebeschrijving

Je start de wandeling op de Europakade bij de steiger van Rederij Witjes.

- Hier zie je ook gelijk **TEGELFOTO 1**.
- Van hieruit loop je naar de westzijde van de Europakade (richting de vlaggenmast) en neem je de laatste trap omhoog. Bij de uitgang van de Europakade aan de westzijde (nabij vlaggenmast) vind je **TEGELFOTO 2**.
- Na de uitgang ga je direct naar rechts en volg je de weg naar beneden onder de loopbrug door. Aan de oostzijde bij de onderzijde van de grote betonnen trap naar de Europakade vind je **TEGELFOTO 3**.
- Vlak bij de betonnen wand van de coupure in de Europakade (achtergevel pand Toeristisch Informatie Centrum 't Gelders Eiland) ligt **TEGELFOTO 4**.
- Loop vervolgens naar de hoek Europakade-Veerstraat waar **TEGELFOTO 5** te vinden is.
- Loop door naar de hoek Veerstraat-Rijnstraat. Hier vind je al weer **TEGELFOTO 6**.
- Loop door de Rijnstraat. Aan de voorzijde van de woning Rijnstraat 15 ligt **TEGELFOTO 7**.
- Ga verder naar de hoek van het pand Rijnstraat 9 (café De Karseboom). Daar zie je **TEGELFOTO 8**.
- Nog een stukje verder, aan de voorzijde van het pand Rijnstraat 3a (winkelpand Ohlen Tweewielers) is **TEGELFOTO 9** te zien.
- Op de hoek Rijnstraat-Hoofdstraat (winkelpand Kaatje Mode) is **TEGELFOTO 10** te bewonderen.
- Bij de ingang van het pand Rijnstraat 1-45 (DA-drogisterij) vind je **TEGELFOTO 11**. Dit is het einde van deze wandelroute.

Smaakt het naar meer?

Bij het Toeristisch Informatiecentrum is ook nog een andere routefolder voor een leuke Tolkamerwandeling verkrijgbaar. Snuif de geschiedenis op, geniet van de sfeer en ontdek de geheimen van het oude Tolkamer!

camperplaatsen op 't Gelders Eiland

Wat is er fijner dan kamperen? Op 't Gelders Eiland zijn vele kampeergelegenheden te vinden. Of u nou op pad gaat met een tent, caravan of camper of in een tenthuisje of recreatiewoning op een buitenterrein verblijft, het geeft dat heerlijke gevoel van vrijheid in de natuur. Wakker worden van het geluid van gakkende ganzen of het grazende gesnuif van schapen. En wie heeft er niet net als *Henk van Aalten* in zijn of haar kinderjaren tenten 'gebouwd' van lakens en dekens?

Camperplaatsen Europakade, Tolkamer

Op de Europakade in Tolkamer zijn direct aan de Rijn 15 unieke camperplaatsen ingericht. Het zijn mooie ruime parkeerplekken met een prachtig, altijd veranderend uitzicht op de voorbij varende schepen. Op de camperplaatsen is een 16 ampère stroomvoorziening aanwezig (€ 1,00 per Kwh). De camperplaats wordt beheerd door de vrijwilligers van het Toeristisch Informatiecentrum en de opbrengst komt geheel ten goede aan ontwikkeling van toerisme op 't Gelders Eiland. Daar profiteert u dus ook van mee! De vrijwilligers doen dan ook hun uiterste best om het u naar de zin te maken. Geen plek meer op de kade? Voor andere mooie camperplaatsen op 't Gelders Eiland zie www.gelderseiland.nl

Camperplaatsen Beijenwaard, Spijk

Naast een uitnodigend wandelpad met picknicktafels en -banken zijn er ook prachtige camperplaatsen gerealiseerd bij de nieuwe overnachtingshaven in Spijk. Direct aan de Rijn gelegen bieden deze plekken een uniek uitzicht over het immer stromende water en de vele passerende schepen. Klap een stoel uit voor de camper, of neem plaats op de stenen tribune. Geniet van het 1e rangs uitzicht dat nooit verveelt! De camperplekken zijn royaal van afmeting, voorzieningen zijn er op dit moment echter nog niet. De plekken worden, evenals die op de Europakade in Tolkamer, beheerd door de vrijwilligers van het TIC. Betaling vindt plaats via de app Camper Pay.

Spaar voor gratis overnachting!

Elke overnachting op de camperplaats in Tolkamer en Spijk geeft recht op 1 stempel. Bij 5 stempels is uw spaarkaart vol en mag u één keer gratis overnachten voor twee personen (niet inwisselbaar tegen contant geld).

LET OP: voor de camperplaatsen in Spijk geldt de spaaractie alleen voor CamperPay-gebruikers. Een stempel is verkrijgbaar bij het TIC op vertoon van de boekingen-email.

Overnachtingshaven Spijk

De aanleg van de nieuwe overnachtingshaven Spijk is gestart in 2021. De nieuwe haven was noodzakelijk omdat er op het traject tussen de Duitse grens en Tiel te weinig overnachtingsplekken waren voor binnenvaartschippers, die zich in het belang van de veiligheid moeten houden aan het vaartijdenbesluit.

Het is een van de grootste projecten die in de laatste jaren in de Liemers zijn gerealiseerd. Er ging al veel vooraf aan de inrichting van deze

omvangrijke haven van maar liefst 40 hectare. Na grondig archeologisch en ecologisch onderzoek in deze uitgestrekte Beijenwaard moest er veel werk worden verzet.

Maar niet alleen werk, vooral ook veel grond! Veel van de werkzaamheden vonden vanaf het water plaats, zodat de hinder voor de omgeving kon worden beperkt.

De officiële opening vond plaats in maart 2024. De 10 drijvende afmeersteigers bieden plaats aan 50 binnenvaartschepen van 135 meter lang.

Ook zijn er 2 ligplaatsen voor duwscepen met duwbakken en speciale plekken voor schepen met gevaarlijke ladingen. De moderne radar, walstroom en een auto-afzetsteiger maken de haven compleet.

heerlijk rustig overnachten

35- B&B DETOL

De Tol, waar rust, ruimte en luxe samenkomen! De Tol is een luxe en charmante B&B van 140 m², geschikt voor 5 personen. Dit sfeervolle dijkhuis ligt in een historische en zeer rustige omgeving, direct aan het Pieterpad. De woning is modern en ruim ingericht, en vormt een volledig zelfstandig verblijf met veel privacy. U bent welkom voor één nacht of meerdere nachten en kunt gebruikmaken van onze ruime tuin. Ideaal als uitvalsbasis of als comfortabel thuis weg van huis.

06-50603465 / ELLEN.PIJFERS@GMAIL.COM

WWW.BNBDETOL.NL

HOOFDSTRAAT 41, TOLKAMER

WWW.SCHIPPERSKERKJE.NL

BIJLANDSEWEG 25, TOLKAMER

33- B&B HET SCHIPPERSKERKJE

Hemels slapen en Heerlijk ontbijten in een monumentaal kerkje. De B&B is gevestigd in een voormalig gereformeerd kerkje in het buurtschap Tuindorp van Tolkamer. Direct gelegen aan een van de mooiste etappes van het Pieterpad en op loopafstand van de rivier de Rijn en recreatieplas De Bijland. De B&B heeft een eigen entree via de indrukwekkende kerkdeuren aan de voorkant. De B&B heeft 2 kamers met ieder een eigen badkamer en een gemeenschappelijke ruimte.

06-43809759 / INFO@SCHIPPERSKERKJE.NL

34- B&B SCHIPPERSPAD

Kom tot rust in onze B&B in Tolkamer. Ontdek de charme van Tolkamer in onze historische bed & breakfast, ooit de thuisbasis van een ambachtelijke slagerij. Geniet van de nabijheid van bruisende horecagelegenheden en de schilderachtige Rijnkade op steenworp afstand. Voor wandelaars is het een paradijs, gelegen aan het beroemde Pieterpad, omringd door adembenemende natuurlijke schoonheid. Laat ons je verwelkomen voor een onvergetelijk verblijf vol karakter en comfort.

06-53620306 / INFO@KADETOLKAMER.NL

WWW.SCHIPPERSPAD.NL

SCHIPPERSPAD 1, TOLKAMER

WWW.POORTVANLOBITH.NL

DORPSDIJK 44, LOBITH

11 - B&B POORT VAN LOBITH

Welkom in B&B Poort van Lobith, een compleet ingericht dijkhuysje. Overnachten in een sfeervolle accommodatie, met veel privacy, aan de rand van de historische dorpskern en midden in nationaal landschap De Gelderse Poort. Lobith ligt aan de grens met Duitsland waar het rivierenlandschap wordt afgewisseld met bossen en heuvels. Op loop- en fiets afstand van het populaire watersport en recreatiegebied de Bijland. Het nationale fietsknooppuntennetwerk loopt langs het huis. Een tocht naar het Montferland, Nijmegen of Arnhem is makkelijk te plannen via dit fietsnetwerk!

06-52015997 / POORTVANLOBITH@GMAIL.COM

12 - GASTENVERBLIJF GROOTZAT

Groot Zat is gelegen in onze tuin met veel privacy en een geweldig uitzicht over de weilanden. Hier geniet u van rust, ruimte en natuur. Van alle gemakken voorzien: boxspings, complete keuken incl. vaatwasser, wasmachine en gratis wifi. Het is heerlijk vertoeven op de overdekte veranda of in de tuin. Een prima stek voor de vele wandel- en fietsroutes op het mooie Gelders Eiland. Neem gerust een kijkje op onze website en laat u verrassen.

06-54271782 / GASTENVERBLIJFGROOTZAT@GMAIL.COM

WWW.GASTENVERBLIJFGROOTZAT.NL

AMEIDSEDAM 3-5, SPIJK

WWW.BEIJLEVELDSHOFSTEDE.NL

AERDTSEDIJK 33, AERDT

13 - DE BEIJLEVELDS HOFSTEDE

Separaat gastenverblijf in grote tuin met beneden een kitchenette, eethoek, houtkachel, sauna, douche/wc en buiten een eigen terras. Boven een slaapkamer voor 2 personen en een zithoek met tv en (slaap) bank voor 2 personen. Het ontbijt wordt in een picknickmand gebracht.

06-40228859 / WELKOM@BEIJLEVELDSHOFSTEDE.NL

31 - VAKANTIEHUIS GEMAAL OUDE RIJN

Gemaal Oude Rijn is een bijzonder vakantiehuis in Pannerden, op het Gelders Eiland in de Liemers. Het 2-persoons vakantiehuis (voor volwassenen) ligt op een unieke locatie, bij het monumentale gemaal uit 1884. Omringd door weilanden en akkers, met een weids uitzicht en veel rust. Het is het perfecte vakantiehuis voor rustzoekers, natuurliefhebbers, fietsers, wandelaars, schrijvers en levensgenieters. Voor iedereen die tijdens een weekendje weg of vakantie op zoek is naar rust en ruimte.

06-53388496 / MARLEEN@HETGEMAALOUDE RIJN.NL

WWW.HETGEMAALOUDE RIJN.NL

DEUKERDIJK 42, PANNERDEN

ontdek de stad Zevenaar op z'n best

Op 't Gelders Eiland is het genieten van een oase van rust en ruimte. Maar zoekt u graag een keer wat meer drukte op dan is er dankzij de centrale ligging in het hart van de Gelderse Poort tussen Arnhem, Nijmegen en Emmerich am Rhein, op korte afstand van alles te beleven. 't Gelders Eiland maakt deel uit van de levendige gemeente Zevenaar; een bruisende stad vol gezellige terrassen, culturele hotspots en muzikale verrassingen. Of u nu houdt van shoppen, cultuur snuiven of gewoon gezellig genieten, hier is altijd iets te beleven!

Zevenaar

Zevenaar, het centrum van de Liemers, heeft een rijke historie. In de nederzetting langs een zijstroom van de Rijn stond in 1321 al een burcht. Deze had muren van wel 2 meter dik en was omgeven door minstens twee grachten van tien tot twaalf meter breed. Sporen van de burcht zijn nog te zien in het centrum van Zevenaar.

Zevenaar was nu eens bezit van de hertogen van Gelre dan weer van die van Kleef. Vanaf 1407 werd de Liemers een Kleefse enclave. In 1487 verleende de hertog van Kleef Zevenaar met zijn ongeveer vijfhonderd inwoners stadsrechten. Hij maakte daarmee het boerenstadje tot dienstencentrum en militair en strategisch steunpunt.

In Zevenaar heeft de adellijke familie Van Nispen een grote rol gespeeld, vooral op bestuurlijk vlak. Huis Sevenaer, het kasteeltje waar de Van Nispens woonden, is nog de enige (in bedrijf zijnde) stadboerderij in Nederland.

Gimborn een inktfabriek in Zevenaar. Voor de bereiding van inkt had hij boomsappen nodig. Hij liet daarom al snel een arboretum aanleggen: de vijf hectare tellende Gimbornhof. Nu is de Gimbornhof een prachtig stadspark waarin verrassend veel moois te ontdekken valt.

Zevenaar kent een gezellig winkelcentrum met veel restaurants en café's met uitnodigende terrassen, een filmhuis en bowlingcentrum.

ZEVENAAR.NL
HUISSEVENAER.NL

Stap in de geschiedenis van de Liemers

In het begin van de twintigste eeuw kreeg Zevenaar een sigarettenfabriek. Nu is dit de Turmac cultuurfabriek. Hier vindt u o.a. het Liemers Museum.

Wist u dat de Liemers – het gebied tussen Arnhem en de Duitse grens – een rijke en fascinerende historie heeft? In het Liemers Museum reist u van de ijstijd tot nu en ontdekt u hoe deze streek door de eeuwen heen veranderde. Bewonder bijzondere Romeinse vondsten en leer meer over de tijd dat (een deel van) de Liemers deel uitmaakte van het machtige Romeinse Rijk. Rondleidingen zijn uiteraard ook mogelijk.

Het museum bevindt zich in de Turmac Cultuurfabriek, een voormalige sigarettenfabriek. Ook vindt u in dit gebouw het streekarchief, het filmhuis en de bibliotheek. Het is de moeite waard er eens binnen te lopen. Combineer uw bezoek aan het museum met een hapje en drankje in het grand café of geniet van een film in het filmhuis.

TURMACCULTUURFABRIEK.NL
FILMHUISZEVENAAR.NL
LIEMERSKUNSTWERK.NL

onze buren over de grens

't Gelders Eiland grenst vele kilometers direct aan Duitsland, zodat u met gemak wandelend of met de fiets een kijkje kunt nemen bij onze oosterburen.

Het herkenningsteken van Emmerich is de Rijnbrug, ook wel liefkozend de 'Gouden Poort van de Nederrijn' genoemd. Hij werd in 1965 voor het verkeer opengesteld en is met een lengte van 1.228 meter en overspanning van 500 meter de langste hangbrug van Duitsland. Maak kennis met deze veelzijdige stad middels een onderhoudende stadsrondleiding, leuke themarondleiding in klederdracht of ontdek de omgeving tijdens een van de verrassende Segway-tochten.

Binnen een half uur bent u ook in Kleef, dat bekend staat om zijn rijke, internationaal beïnvloede museumlandschap. In talrijke musea zijn unieke collecties te bewonderen van hedendaagse kunst tot prachtige en kunstzinnig gemaakte kerkenschappen en speelgoed uit alle tijdperken.

Elten

Op de Eltenberg vindt u de St. Vituskirche, midgetgolf en een gezellig pannenkoekenhuis. Vlak bij kerk de staat de legendarische 57 meter diepe Drusus-fontein die het klooster, het voormalige kasteel en de bevolking op de berg tot 1931 en na WOII van water voorzag. Er zijn Nordic walking routes, of ervaar het 'blote voeten pad' (2 km over o.a. bosgrond, leemgrond door het bos van Hoch Elten). In het centrum bij het marktplein kunt u in diverse horeca terecht voor lunch of diner.

+49-(0)2828 3139680

WWW.WFG-EMMERICH.DE

Emmerich am Rhein

Hier vindt u een gezellige Rheinpromenade met vele terrasjes en verschillende mogelijkheden voor begeleide rondwandelingen. U kunt natuurlijk ook gezellig winkelen in de binnenstad.

InfoCenterEmmerich
Rheinpromenade 27,
Emmerich am Rhein
+49-(0)2822 931040

WWW.EMMERICH.DE

Rheinmuseum Emmerich am Rhein

Net over de grens, op nog geen 10km afstand van Spijk, vind je het Rheinmuseum in Emmerich. Meer dan 150 modellen geven een mooie impressie van de ontwikkeling van de Rijnscheepvaart. Alle scheepstypes die er op de Rijn waren en nu nog zijn, worden getoond: van de eerste boomstamkano's, veel verschillende types zeilschepen en stoomboten tot de moderne duw- en containerschepen. Maar ook een radarinstallatie en de vele Rijnkaarten, die de verandering van de rivierbedding inzichtelijk maken, een duikboot en geprepareerde vissen vertellen het verhaal van het leven op, in en met de rivier.

Martinikirchgang 2,
Emmerich am Rhein
+49-(0)2822 751900

WWW.RHEINMUSEUM-EMMERICH.DE

Kleve

In Kleve kunt u gezellig winkelen in de binnenstad of een bezoekje brengen aan de Schwanenburg/ Schwanenturm,

de Tiergarten, het museum Kurhaus Kleve of het museum B.C. Koekkoek- Haus. Geniet van het uitzicht op de Kleverberg (99m) met uitkijktoren of ga fietsen op de voormalige spoorlijn Draaisines verbinding Kleve-Kranenburg-Groesbeek.

WWW.KLEVE.DE

Wunderland Kalkar

Breng een bezoekje aan de voormalige kerncentrale, nu omgedoopt tot hotel en attractiepark Wunderland Kalkar. Onderdeel van dit park is Kernie's Familienpark, met veel attracties voor kinderen van 3-12 jaar.

WWW.WUNDERLANDKALKAR.EU

Archeologisch Park Xanten

APX is het grootste archeologisch openluchtmuseum van Duitsland en nodigt u op het terrein van de voormalige Romeinse stad Colonia Ulpia Traiana uit voor een inspirerend bezoek aan de Romeinse geschiedenis. Alle informatie in het park en het museum worden ook in het Nederlands gepresenteerd.

WWW.APX.LVR.DE

TIERGARTEN KLEVE

WUNDERLAND KALKAR

ARCHEOLOGISCH PARK XANTEN

voorzieningen op 't Gelders Eiland

Voor de dagelijkse boodschappen kunt u terecht bij de lokale slager, bakkers en supermarkten. Smaakvolle streekproducten haalt u natuurlijk vers van het land bij een van de boeren op 't eiland! Maar ook voor reparaties van apparaten, onderdelen voor uw fiets, camper of boot hoeft u niet ver te gaan en staan de lokale ondernemers graag voor u klaar. Een theater en een bioscoop ontbreken op 't Gelders Eiland maar dat wordt ruim goed gemaakt in de omringende grote plaatsen als Zevenaar, Arnhem, Doetinchem en Nijmegen, Emmerik en Kleef. Binnen een halfuur rijtijd kunt u alle grote en kleine theaterproducties te zien krijgen, staan de filmhuizen voor u open en wachten orkesten op de luisteraars.

Noodzakelijke boodschappen

Boodschappen doen op 't Gelders Eiland kan elke dag van de week, ook op zondag. Lobith, Tolkamer, Herwen en Pannerden hebben een supermarkt. Bakkers en slagers zijn op meer plaatsen te vinden. Postzaken kunt u afhandelen bij één van de agentschappen in de supermarkten of bij de DA drogist in Tolkamer. Natuurlijk is het ook erg leuk om even over de markt te struinen. Dit kan op de kleinere lokale markten op donderdagochtend in Pannerden en op vrijdagochtend in Lobith. Voor een uitgebreider aanbod kunt u naar de markt in Zevenaar op vrijdag van 11.00 - 18.00 uur.

Genieten

't Gelders Eiland staat vooral voor genieten; dus lekker eten, een hapje en een drankje, een terrasje, uitkijken over het water, de prachtige weidse zonsondergang, in rode gloed, weerspiegeld in de Rijn of de Bijland. Bij mooi weer is het lekker pootje baden aan het 'strand' van de Bijland, of met een boot over het water en daarna heerlijk eten in één van de gezellige restaurantjes aan de Rijnsoever. Of tijdens een fietstocht even uitrusten midden in het boerenland op een terras bij één van onze lokale ondernemers op 't Gelders Eiland. In juni zoete kersen eten in de boomgaard. Maar ook zwemmen, tennis, fitness, waterskiën en kanoën, alles kan op 't Gelders Eiland. Zie, voel, proef en ruik het andere Nederland.

Langs de weg

In de zomermaanden vindt u langs de vele kronkeldijkjes op 't Gelders Eiland leuke kleine kraampjes aan de weg staan waar boeren en particulieren heerlijk vers fruit, groenten, noten, eieren en huisgemaakte confiture aanbieden.

Gaat u te voet of te fiets op verkenning, vergeet dan ook zeker niet om wat kleingeld mee te nemen. Zo kunt u onderweg genieten van al het lekkers dat 't Gelders Eiland te bieden heeft.

Vers van het land

Op het Gelders Eiland proef je letterlijk het landschap. Verser dan dit wordt het niet: rechtstreeks van het land naar je bord.

Verspreid over het eiland vind je volop boerderijwinkels waar smaak en ambacht samenkomen. Neem eens een kijkje bij:

- Melkveehouderij Tiecken in Aerdrt
- Fruitkwekerij de Driedorpenpolder in Aerdrt
- Hof zum Walde in Spijk

Hier koop je eerlijke, verse producten met een verhaal. Perfect voor thuis, of als smakelijk aandenken aan je bezoek aan 't Gelders Eiland.

16 - BAKKERIJ VAN BENTUM

We bakken voor u met passie! Al vele jaren uw kampioensbakker in Lobith. Openingstijden:
Maandag 8:30 uur - 12:15 uur
Dinsdag t/m Vrijdag 8:00 uur - 18:00 uur
Zaterdag 8:00 uur - 16:00 uur

0316-541397 / INFO@BAKKERIJVANBENTUM.NL

WWW.BAKKERIJVANBENTUM.NL

CHRYSAANTSTRAAT 2, LOBITH

op ontdekkingstocht in de omgeving

Montferland

Montferland wordt gekenmerkt door haar bijzondere bosgebied en rijke historie. U kunt ook genieten van prachtig uitzicht vanaf de uitkijktoren op de Hulzenberg. Op 21 meter hoogte en 100 traptreden verder ligt een plateau met een 360 graden uitzicht. De wandelroute naar de uitkijktoren start vanaf Uitspanning 't Peeske in Beek ('t Peeske route) en vanaf Stokkum (Hulzenberg route).

In 's-Heerenberg vindt u Huis Bergh, een van de grootste en belangrijkste woonkastelen in Nederland. Het is ingericht met kunstvoorwerpen uit de late middeleeuwen, zoals schilderijen, meubelen en in de middeleeuwse toren bevindt zich een wapenkamer. Een bezoek meer dan waard, maar kijk eerst wel even op de website voor de actuele openingstijden i.v.m. geplande verbouwwerkzaamheden.

WWW.HUISBERGH.NL

Millingen a/d Rijn

Pak de fiets en vaar met het voetveer vanaf Pannderden naar Millingen aan de Rijn naar de Millinger Theetuin voor een heerlijke 'high tea' in de prachtig aangelegde tuin (voor vaartijden zie pag. 45).

WWW.MILLINGERTHEETUIN.NL

Doornenburg

In de hoofdburcht van kasteel Doornenburg vindt u het museum met een vaste collectie en tijdelijke tentoonstellingen die u met een gids of op eigen gelegenheid kunt bezoeken. Vergeet daarbij niet de 'Floriszolder' met beelden van de opnames van de televisieserie in 1968. In en rond het kasteel worden regelmatig concerten, evenementen en andere activiteiten georganiseerd.

WWW.KASTEELDOORNENBURG.NL

Nationaal monument Fort Pannderden in Doornenburg ligt verborgen onder de aarde, maar is vijf verdiepingen hoog. Vanaf het dak heeft u een spectaculair uitzicht. U kunt het Fort op eigen gelegenheid bekijken of meer te weten komen over de geschiedenis tijdens een interessante rondleiding. Of speel het spannende escape room-spel Elements!

WWW.FORTPANNERDEN.EU

ATTRACTIES

Vanaf 't Gelders Eiland zijn diverse grotere attracties binnen redelijke reistijd bereikbaar.

Het Nederlands Openluchtmuseum Arnhem

Maak een ritje met een historische Arnhemse tram uit 1929 of wandel door het park van het nationaal museum over de cultuur en historie van het dagelijks leven van gewone mensen.

WWW.OPENLUCHTMUSEUM.NL

Burgers' Zoo Arnhem

Geniet van alle bijzondere dieren in het dierenpark, de Bush, Ocean, Desert en de Mangrove. In Burgers' Zoo maakt u een reis om de wereld in een dag!

WWW.BURGERSZOO.NL

17 - FRUITKWEKERIJ DE DRIE DORPENPOLDER

Fruitkwekerij "de Drie Dorpenpolder" is uw lekkerste fruit-adres. Het hele jaar door heerlijk fruit. Vanaf ongeveer half juni zijn ook onze grote zoete kersen verkrijgbaar. Verder kunt u bij ons ook terecht voor de (h)eerlijke 100% pure fruitsappen.

06-12450219/INFO@FRUITKWEKERIJVANSCHIP.NL

FB #FRUITKWEKERIJDEDDRIEDORPENPOLDER

RENBAAN 45, AERDT

FB #MELKVEEHOUDERIJTIECKENLUCASSEN

GELDERSEWAARD 2, AERDT

30 - MELKVEEHOUDERIJTIECKEN

Melkveehouderij Tiecken Lucassen is een Biologisch melkveehouderij in de uiterwaarden van Aerd. Onze vooral roodbonte koeien weiden zo'n 7 à 8 maanden per jaar, op onze heerlijke kruidenrijke percelen. Op de boerderij bevindt zich een kleinschalig winkeltje waarin eigen biologische producten worden verkocht met aanvulling van bedrijven uit de nabije omgeving. Elke zaterdag geopend van 10.00u t/m 16.00u.

[06-49365835/](tel:06-49365835)

18 - ZUIVELBOERDERIJ HOF ZUM WALDE

Op de oude domeinenhofstede van Emiel en Esther Stam wordt de melk verwerkt tot een breed assortiment zuivel en kaas. Er wordt gewerkt met een bijzondere samenstelling kruiden in de wei wat in de zomer zorgt voor een prachtig gezicht en prijswinnende zuivelproducten met een unieke smaak. In de boerderijwinkel vindt u heerlijke zuivelproducten, kaas, cadeaus en andere delicatessen uit de streek. Geniet binnen of op het terras onder de eeuwenoude plataan van een kopje koffie en taart van het huis met uitzicht op de koeien!

06-51905135/INFO@HOFZUMWALDE.NL

WWW.HOFZUMWALDE.NL

SPIJKERWEG 3, SPIJK

kasteel Tolhuys het schipperspoortje

De toegangspoort tot de haven

Zo'n 400 jaar geleden zag het er bij het Schipperspoortje aan de Dorpsdijk in Lobith heel anders uit. De Rijn liep niet voor Lobith en Tolkamer langs maar aan de achterkant van wat nu Lobith is. Als je toen door het Schipperspoortje liep, kwam je in de haven van Lobith waar tientallen zeilschepen lagen te wachten. Ze kwamen tol betalen in het tolhuis, boodschappen doen en een biertje drinken. En als ze klaar waren voeren ze verder over wat nu de Oude Rijn is, via Babberich en Oud Zevenaar naar het westen.

Kasteel het Tolhuys

In 1222 kreeg graaf Gerard I van Gelre toestemming van de keizer om een tol te vestigen op het Lobede aan de Rijn. In 1307 wordt het tolhuis verplaatst naar Nieuw-Lobith, ongeveer naar de plek waar nu de r.k. kerk staat. Het nieuwe tolhuis staat bekend als het 'Tolhuys op ten Traghel'. Een traghel is een dijk of een pad langs de rivier,

dat als lijnpad dient. Het 'Tolhuys' groeit in de loop der jaren uit tot een machtige burcht, met veel personeel. De graven (vanaf 1339 hertogen) van Gelre verblijven hier vaak. Na de Tachtigjarige Oorlog raakte het gebouw in verval en deed het nog enige tijd dienst als kerk. Een prachtig schaalmodel van het Tolhuys vindt u aan de Markt in Lobith.

Euwenoude nis in ere hersteld

Het bijzondere van dit monumentale Schipperspoortje is dat het met een deel van deze aangrenzende gevel, vermoedelijk deel heeft uitgemaakt van een poortgebouw van het vroegere Tolhuis. Rechts in de muur zijn nog enkele nissen zichtbaar, waarin de bewaker van de poort kaarsen kon plaatsen. Het oude imposante kasteel is nu dan misschien verdwenen, een bijzondere zichtbare herinnering is toch overgebleven. **Meer weten?** Kijk dan op gelderseilandverhaalt.nl of scan de QR code (in foto).

WWW.DEBA.NL

ZWARTEWEG 6, TOLKAMER

19 - DEBAMARINE

U kunt bij ons terecht voor boten van diverse merken, buitenboordmotoren, generatoren en opblaasboten en voor service en onderhoud. In onze shop vindt u alles: van fender tot drinkwaterpompje, alles uit voorraad leverbaar. We hebben ook een complete JOBE afdeling met wakeboards, ski's, kneeboards, funtubes, wetsuits en alle overige accessoires. Tevens winter/zomer stalling (binnen of buiten).

0316-541692 / INFO@DEBA.NL

20 - W.B.S. RIJNWAARDEN

W.B.S. Rijnwaarden is dé winkel voor aankoop van Wit en Bruingoed apparatuur. U kunt bij ons ook terecht voor het vervangen en repareren van Keuken Inbouw Apparatuur. Ook zijn wij Easy Fiks dealer, in onderdelen BETER en dealer van MY Product. Wij zijn ook Service Partner (servicepartner.nl). Kijk ook in onze webshop: www.wbsrijnwaarden.nl. Tevens DHL Parcel shop. Open: din t/m vrij 9.00-18.00u en zat 9.00- 16.00u.

0316-541250 / WBSRIJNWAARDEN@GMAIL.COM

WWW.WBSRIJNWAARDEN.NL

KOMSTRAAT 15A, LOBITH

OSSENWAARD 4, HERWEN

21 - PAARDENSTALLING LAMERS

Een prima pension voor paard(en) en mogelijkheid voor caravanstalling. Tevens verkoop van kuilgras en hooi!

06-22413075 / JAM.LAMERS@PLANET.NL

22 - VANDERSANDEN

De steenfabriek in Spijk van Vandersanden Group is in 1997 geheel nieuw gebouwd, hoewel er al zeker sinds 1914 steenfabrieken op deze locatie staan. De twee hypermoderne steenovens werken 24 uur per dag om zo efficiënt mogelijk te zijn. De architect ontwierp het kantoorpand als een schip. De 'rijnaak' heeft bovendecks het kantoor en de stuurcabine kijkt uit over de rivier. In Spijk worden de bekende HUWA-straatbakstenen gemaakt en ook diverse sorteringen gevelstenen.

0316-566422 / VDN@VANDERSANDEN.COM

WWW.VANDERSANDENGROUP.NL

SPIJKSEDIJK 24, SPIJK

actief en sportief op ontdekkingstocht

LIEMERSXPERIENCE

WWW.DENIEUWEGRENS.NL

ANJERSTRAAT 19, LOBITH

23- DENIEUWEGRENS

De Nieuwe Grens organiseert o.a. wandeltochten door de Gelderse Poort. Hierbij gaat het niet alleen om het wandelen, maar om ook een 'stap verder te komen' op persoonlijk niveau (waar sta ik, waar ga ik naar toe), of op groeps- of bedrijfsniveau (hoe komen wij op een hoger plan). Bij het beantwoorden van dit soort vragen maken we gebruik van het landschap, de geschiedenis van het gebied en de natuur.

06-46151597 / INFO@DENIEUWEGRENS.NL

24- OHLENTWEEWIELERS

Onderhoud en reparatie, onderdelen en accessoires, verkoop van nieuwe en gebruikte fietsen. Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag 09.00-18.00 uur, zaterdag 09.00-16.00 uur. Maandag gesloten.

0316-253957 / INFO@OHLENTWEEWIELERS.NL

WWW.OHLENTWEEWIELERS.NL

RIJNSTRAAT 3A, TOLKAMER

25 - KIEVITSVEERDIENSTEN

Veerverbindingen tussen Pannerden en Millingen aan de Rijn en tussen Millingerwaard en Doornenburg. Rondvaarten op Rijn, Waal, Pannerdensch Kanaal en IJssel.

0481-440244 / INFO@KIEVITSVEERDIENSTEN.COM

26 - REDERIJ WITJES

Het juiste adres voor de invulling van uw dagje uit of een varend feest! Een bedrijfsfeest of personeelsuitje voor de boeg? Eens een vergadering of brainstorm op een ludieke plaats houden? De Partyschepen van Rederij Witjes varen met u langs vooraf afgesproken locaties en voorziet u onderweg desgewenst van spijzen en dranken. Voor kleinere groepen beschikt de rederij over het partyschip Schenckenschans. Met de schepen maken we tijdens het hoogseizoen op gezette tijden rondvaarten in de (wijde) omgeving van Tolkamer.

06-53243747 / INFO@REDERIJWITJES.NL

27 - BLIJ BEZIG RECREATIE

Ontdek de regio op een unieke manier met BlijBezig Recreatie! Geniet van de frisse buitenlucht en kies voor een geruisloze rit op een comfortabele E-Bike, stoere E-Chopper of unieke E-Loopfiets. Dankzij de elektrische ondersteuning ontdek je ontspannen de mooiste plekjes en terrasjes. Maak je dag compleet met een route op maat of een gezellig arrangement. Het team van BlijBezig regelt alles voor een onvergetelijke ervaring. Je hoeft alleen nog maar op te stappen!

06-19205156 / INFO@BLIJBEZIG.NL

28 - LIEMERSXPERIENCE

Op zoek naar een uniek en avontuurlijk uitje? LiemersXperience biedt binnen- en buitenactiviteiten voor een onvergetelijke dag! Verken de Liemers op een (duo) E-chopper of kickbike, los raadsels op met een spannende AR City Game of duik in een virtuele wereld met onze VR Escape en VR Experience. Van ontspanning tot actie – wij maken dagarrangementen op maat voor elk gezelschap. Beleef het zelf!

085-0606387 / INFO@LIEMERSXPERIENCE.NL

baksteenindustrie op 't Gelders Eiland

Het Gelders Eiland kent een lange, indrukwekkende geschiedenis als het gaat om de baksteenindustrie. Nu nog behoren de nog in bedrijf zijnde fabrieken van Van der Sanden en Wienerberger tot de grote spelers waar het gaat om de fabricage van straatstenen. De baksteenindustrie kent een eeuwenlange ontwikkeling, waarbij de arbeiders een grote rol speelden; arbeiders en hun gezinnen, die op een bepaald moment in de geschiedenis als een aparte bevolkingsgroep werden gezien: het steenovenfolk.

Het Steenovenfolk

Het Steenovenfolk bestond oorspronkelijk uit landarbeiders die seizoensgebonden loodzwaar werk verrichten op de steenfabrieken. Vrouwen en kinderen deden het lichtere werk tegen lage lonen. Arbeiders van ver slapen in primitieve woonloodsen op het terrein. Om een vaste kern personeel te

binden, bouwden fabrikanten later arbeiderswoningen met namen als de Twaalf Apostelen. Vooral Spijk groeide uit tot een echt 'steenaovesdorp'. Door mechanisatie en betere regelgeving verbeterden de omstandigheden en verdween de term 'steenovenfolk'. Wat blijft is de trots op deze pioniers die onder zware omstandigheden de baksteenindustrie groot maakten.

Het Kraantje

Langs de Spijksedijk herinnert 'Het Kraantje' aan de enorme concentratie steenfabrieken die hier ooit stond, zoals Copera en de Hollands-Duitse steenfabriek. Deze elektrische hijskraan uit 1928 staat op een authentieke laad- en loskade uit de jaren dertig. Tot in de jaren zestig was dit een druk knooppunt waar schepen vol bakstenen werden geladen en kolen voor de ovens werden gelost. Na de sloop van de laatste fabrieken in 1995 is dit rijksmonument in 2005 prachtig gerestaureerd als blijvende herinnering aan het industriële verleden.

UIT TIP!

PANOVEN

PANOVENWEG 18, 6905 DW, ZEVENAAR
0316-523520

Recreatieoord de Panoven is een goed bewaard industrieel erfgoed uit 1860, waar u de kans krijgt het oude baksteen- en dakpanambacht te herbeleven en één te worden met de natuur. De oven is met behoud van historie omgetoverd tot een museum dat sterk tot de verbeelding spreekt. Kom zelf bakstenen bakken, neem deel aan de boeiende rondleiding en bezoek het museum.

WWW.PANOVEN.NL

vakmanschap op de werf

De geschiedenis van de scheepsbouw op het Gelders Eiland is een fascinerend verhaal van houten roeibootjes tot hypermoderne zeeschepen. Al van oudsher waren rond de Rijnstrangen kleine werven te vinden waar timmerlieden houten vissersboten en zeilschuiten bouwden. Eind 19e eeuw kwam de grote ommekeer toen de ambachtelijke houtbouw plaatsmaakte voor ijzer en stoom.

De opkomst van de Gebroeders Bodewes

In 1889 vestigden drie Groningse broers, de familie Bodewes, zich in Tolkamer. Zij zagen de potentie van de regio en kochten bestaande werven op om deze te moderniseren voor de bouw van ijzeren schepen. In Pannerden startte Joost Bodewes de werf 'De Hoop'. Waar men begon met een bescheiden sleepaak van 100 ton, groeide het bedrijf

razendsnel. In 1914 werkten er al meer dan 90 arbeiders en werden er jaarlijks vier tot vijf schepen te water gelaten.

Crisis en wederopbouw

De jaren twintig en dertig waren zwaar door de wereldwijde economische malaise. De werven in Pannerden en Lobith fuseerden en gingen in Tolkamer verder onder de naam 'De Hoop'. Na de verwoestingen in de Tweede Wereldoorlog volgde echter een gouden tijd. In 1965 was de werf een enorme werkgever met meer dan 300 werknemers.

Een Nieuwe Koers

Na een periode van grote bloei kreeg de werf in 2011 te maken met een zwaar faillissement door de wereldwijde coronacrisis. Maar het vakmanschap in Tolkamer bleek onverwoestbaar. Vandaag de dag is het werfterrein weer volop in gebruik. Verschillende innovatieve partijen, zoals Leapher Shipbuilding en Passer SIDC, bouwen hier

aan de schepen van de toekomst. Zo werd er onlangs nog een indrukwekkend 61 meter lang 'Ice Class' jacht te water gelaten en wordt er gewerkt aan hypermoderne onderzoeksschepen. Hoewel de naam 'De Hoop' nu vooral als locatie en voor specialistisch interieurwerk voortleeft, blijft Tolkamer een gewichtig internationaal centrum voor de scheepsbouw. De horizon van het Gelders Eiland wordt dus nog altijd gesierd door de kranen en hellingen van een industrie die weigert te verdwijnen.

laat het balletje maar rollen

ZWEMMEN

In de omgeving van 't Gelders Eiland is het prachtig fietsen en wandelen. Maar u kunt hier ook heerlijk zwemmen in recreatieplas de Bijland of in één van zwembaden in de buurt.

Zwembad De Boskuul

Jan van Kleefstraat 1
6915 XT Lobith
0316-541661

NLGLOBITH.NL/ZWEMMEN

Ataro Lentebad

Lentemorgen 13
6903 CT Zevenaar
0316-527689

WWW.LENTEBAD.NL

Zwembad/Sauna Embricana

Nollenburger Weg 34
46446 Emmerich am Rhein
0049-2822 914210

WWW.EMBRICANA.DE

GOLF

Golfclub Borghees

Net over de grens bij 's-Heerenberg, biedt deze baan niet alleen schitterende vergezichten en 18 uitdagende holes, maar ook uitgebreide oefenfaciliteiten en een uitstekende horeca gelegenheid. Abergsweg 30
46446 Emmerich am Rhein 18
0049-2822 92710

WWW.GOLFCLUB-BORGHEES.DE

Minigolf Elten

Boven op de Eltenberg ligt een gezellige met groen omgeven minigolfbaan met 18 banen. Er is een kiosk voor een hapje en een drankje. Minigolf Hoch Elten,
Lindenallee 26,
46446 Elten
0049-2828 7273

WWW.MINIGOLF-HOCHELTEN.DE

VERVOER

Gademann Taxi

0316-221230

WWW.GADEMANNVERVOER.NL

Taxi Vels

Emmerich am Rhein
0049-2822 4000

WWW.TAXI-VELS.DE

Ohlen Tweewielers

Rijnstraat 3a, 6916 BD, Tolkamer
0316-253957

WWW.OHLENTWEEWIELERS.NL

Van Ussen Tweewielers

Kerkstraat 44, 6901 AD Zevenaar
0316-523296

WWW.VANUSSENTWEEWIELERS.NL

De Lorijn Tweewielers

Dorpstraat 22, 6909 AL
Babberich 0316-242836

WWW.DELORIJNTWEEWIELERS.NL

VEERDIENST

Kenmerkend voor 't Gelders Eiland zijn de verschillende veren die leuk zijn te combineren met fiets- en wandelroutes.

Autoveer

PANNERDEN - DOORNENBURG

ma t/m vrij: 06:00-22:45 uur

za: 07:00-22:45 uur

zo: 08:00-22:45 uur

06-41560585

WWW.VEERDIENSTDOORNENBURG.NL

Voet- en fietsveer

MILLINGEN AAN DE RIJN -

PANNERDEN

MILLINGERWAARD -

DOORNENBURG

Voor meer informatie over

vaardata en tijden bel

06-22701825 of kijk op

WWW.KIEVITSVEERDIENSTEN.COM

Trein/Bus

TREINSTATION IN ZEVENAAR

met rechtstreekse verbindingen naar Arnhem, Winterswijk en Düsseldorf.

TREINSTATION EMMERICH-ELTEN

met rechtstreekse verbindingen naar Zevenaar/Arnhem en Düsseldorf.

BUS LIJN 60

(MAAT/MZAT)

Rijdt via Zevenaar (NS station) naar Arnhem Centraal.

Opstappunten in Tolkamer

(bij Lobede). Kijk voor

actuele informatie en andere opstapplaatsen op de website

WWW.BRENG.NL

BUURTBUS LIJN 555, 560 EN 566 (MAAT/MVRIJ)

Lijn 555 rijdt tussen Aerdt, Zevenaar en Groot Holthuizen en v.v.

Lijn 560 rijdt tussen Herwen, Aerdt, Pannerden, Zevenaar station en het ziekenhuis en v.v.

Lijn 566 rijdt tussen Spijk, Tolkamer, Lobith, Elten, Babberich en Zevenaar station en v.v.

WWW.BUURTBUSRIJNWAARDEN.NL

OPENBAAR VERVOER

Algemeen informatienummer:

0900-9292 WWW.9292.NL

Dé krant van 't Gelders Eiland!

Met actuele informatie over activiteiten en evenementen in de omgeving.

Er is altijd
een afhaal-
punt bij u in
de buurt!

ZEVENAARS
NIEUWSBLAD

www.zevenaarsnieuwsblad.nl
redactie@zevenaarsnieuwsblad.nl
0316 - 280 682

Bezienswaardigheden

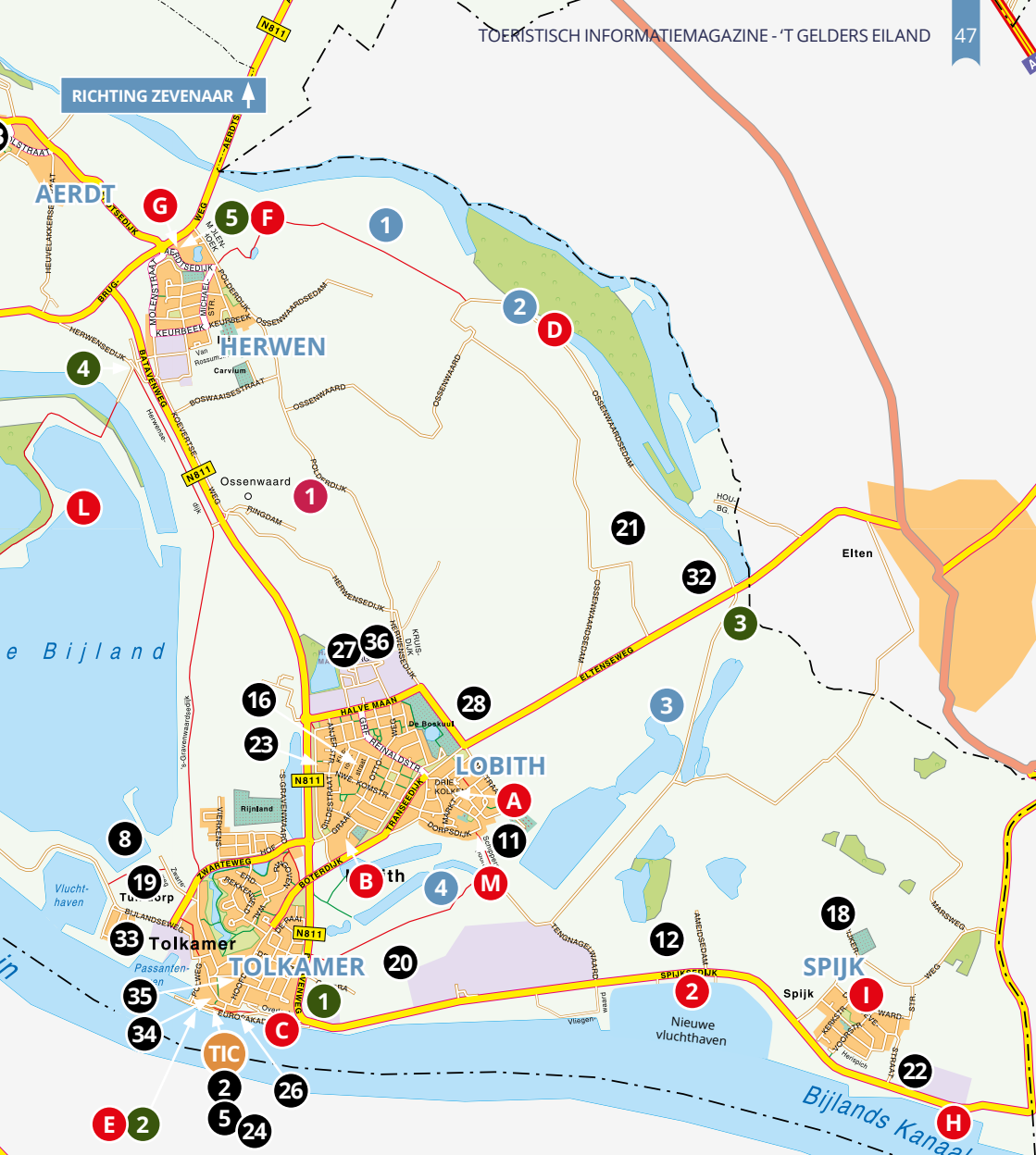
- PROTESTANTSE KERK **A**
- TOLHUIS COORNMOLEN **B**
- TRIBUNE **C**
- VISPASSAGE **D**
- MAQUETTE RIJN **E**
- HUISAERD **F**

GEDENKSTEEN

- T'KRAANTJE **H**
- STEENBAKKER **I**
- GEMAAL OUDE RIJN **J**
- REGELWERK **K**
- DE BAADSTER **L**
- SCHIPPERSPOORT **M**

Overig

- VRIENDEN VAN 'T GELDERS EILAND **1**
- SPANNENDE GESCHIEDENIS **1**
- TOERISTISCH INFORMATIECENTRUM **1**
- REDOUTES **1**
- SIERTUIN JELLE GRINTJES **1**
- OVERNACHTINGSHAVEN **2**

Belangrijke nummers!

In het geval van nood is het prettig om te weten dat hulp dichtbij is.

POLITIE
0900-8844

POLITIE/BRANDWEER/AMBULANCE
BIJ SPOED 112

GEZONDHEIDSCENTRUM PANNERDEN
0316-371515

GEZONDHEIDSCENTRUM
GEUZENWAARD IN LOBITH
0316-542345 EN BIJ SPOED
0316-542244

HUISARTSENPOST BUITEN
KANTOORTIJDEN
0900-1598

TANDARTSENPRAKTIJK
GEUZENWAARD
0316-541287

TANDARTSPRAKTIJK RIJNWAARDEN
0316-248775

TANDARTS SPOED/WEEKEND
0316-340040

tot ziens!

't Gelders Eiland

Toeristisch Informatie Centrum 't Gelders Eiland

Contact

Europakade 5
6916 BG Tolkamer
+31-316-769 024
info@gelderseiland.nl

Voor actuele openingstijden
www.gelderseiland.nl

U kunt bij ons terecht voor:

- informatie over bezienswaardigheden, accommodaties, evenementen en horeca;
- fiets- en wandelroutes, boeken, kaarten;
- streekproducten, leuke souvenirs en cadeaukaarten.

Camperplaatsen

Op de Europakade in Tolkamer en aan de Spijksedijk in Spijk zijn met direct zicht op de Rijn resp. 15 en 10 unieke camperplaatsen ingericht die worden beheerd door de vrijwilligers van het TIC. De opbrengst komt geheel ten goede aan ontwikkeling van toerisme op 't Gelders Eiland.

Met dank aan

Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij de enthousiaste inzet van de vele vrijwilligers van het TIC en het Activiteiten-team. Verhalen over de geschiedenis en in het dialect zijn geschreven door Henk van Aalten.

Mogelijk gemaakt door

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij de (financiële) bijdrage van een groot aantal 'Vrienden van 't Gelders Eiland' en de volgende sponsors.

Colofon

Vormgeving & drukwerk
www.windkracht20.nl

Fotografie

Hans Smit, Marga Berendsen en windkracht20

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Aansprakelijkheid t.a.v. onvolledigheden of onjuistheden kan niet worden aanvaard. Vragen of opmerkingen over deze uitgave kunt u doorgeven aan het TIC via info@gelderseiland.nl.

www.gelderseiland.nl